

Nhà báo Hữu Thọ (1932 - 2015): Trí thức không vô can

18:08 28/06/2016

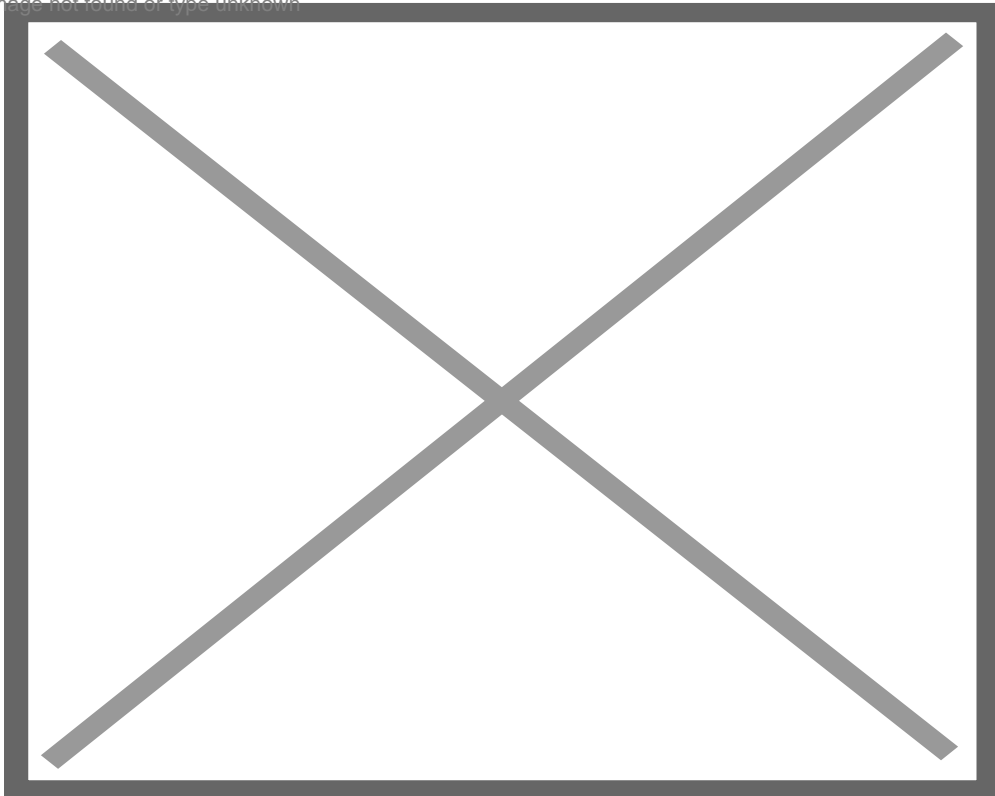
Tác giả: Thái Sơn

Mới cách đây một năm thôi, cũng trong dịp kỷ niệm Ngày Báo chí Cách mạng Việt Nam, nhà báo Hữu Thọ đã xuất hiện trên không chỉ một diễn đàn với những lời tâm sự thao thiết và có nhiều phân lo âu cho làng báo Việt Nam. Tôi còn nhớ, trong cuộc gặp mặt của Thủ tướng Chính phủ với đại diện các cơ quan truyền thông, được tổ chức tại trụ sở của Bộ Thông tin - Truyền thông trong dịp đó, chính bài phát biểu của nhà báo Hữu Thọ đã khiến tất cả đều phải suy nghĩ với không ít tâm tư. Ông đã chia sẻ những nỗi buồn và thậm chí cả nỗi đau của ông trước hiện trạng có không ít những dấu hiệu xuống cấp về chất lượng hoạt động của các nhà báo...

Một năm trôi qua, như là những gì mà nhà báo Hữu Thọ đã nói, cá nhân tôi càng cảm thấy phải như thế nào trong những năm gần đây của ông.

Như một nén tâm nhang, trong dịp kỷ niệm 91 năm Ngày Báo chí Cách mạng Việt Nam, xin gửi thiêu hương cùng bộn bề của đời sống trong những cuộc trao đổi những tháng ngày và tâm huyết với nhà báo Hữu Thọ...

Image not found or type unknown

Nhà báo Hữu Thọ.

H?ng Thanh Quang: *Th?a ông, ?ã bao gi? làm báo là m?t công vi?c d? dàng?*

Nhà báo H?u Th?: Làm báo lúc nào c?ng v?a d?, v?a khó. D? n?u anh có t?m lòng t?t, tôi s? nói v? ki?n th?c sau. Ch? c?n có t?m lòng t?t thì m?i s? ??u là d?. Nh?ng ngh? báo s? là r?t khó n?u trong lòng anh ngh? ngo?t ngoáo. ? ??i, có nhi?u chuy?n có th? d?i trá ???c nh?ng trong câu ch?, trong v?n ch??ng không ai nói d?i ???c ?âu. Và m?i s? s? tr? nên ph?c t?p n?u trong bài vi?t anh nói d?i, có khéo dùng k? thu?t che gi?u thì r?i c?ng l?i ra...

Nh?ng ?ôi khi ta có t?m lòng nh?ng ta v?n không ??t ???c hi?u qu? mong mu?n trong bài vi?t thì sao?

- Còn ph?i có ki?n th?c n?a! Ng??i làm báo c? ??i ph?i thâu n?p thông tin, thu th?p t? li?u thì m?i có th? có lúc ??a ra ???c nh?ng ?ánh giá ?úng và t? ???c thái ?? ?úng ??i v?i nh?ng v?n ?? quan tr?ng mà mình ?? c?p trong bài vi?t. Có hai ?òi h?i r?t quan tr?ng ?? nhà báo có th? ??a ra ???c ?ánh giá ?úng ?? t? thái ?? ?úng c?a mình: M?t là t?m lòng v?i ??t n??c, v?i nhân dân, v?i con ng??i nh? th? nào? Hai là s? hi?u bi?t c?a anh nh? th? nào? Anh ph?i có ?? ki?n th?c và ?? tâm th?c thì khen m?i ?úng và chê m?i ?úng. Nói th? nh?ng xã h?i c?ng ph?i thông c?m v?i anh em nhà báo. Có nh?ng sai sót thu?c v? ki?n th?c, có nh?ng sai sót thu?c v? s? c?n tr?ng trong ph??ng pháp. Nh?ng cái ó c?ng là khuy?t ?i?m nh?ng có th? thông c?m. Nh?ng có nh?ng sai sót thu?c v? ??ng c? không t?t thì không bao gi? ???c thông c?m. V? cái ??ng c? ?y thì ng??i làm báo ph?i t? ph?n ??u, ch? ch?ng ai ph?n ??u h? nhà báo ???c. Th? nên ta m?i nói vi?c làm báo nó v?a khó v?a d?. Nói chung, ch? làm cho nó v?a ph?i thì trên ??i ch? có chuy?n gì là không làm ???c, nh?ng làm cho nó gi?i và góp ???c m?t ph?n sáng t?o vào s? sáng t?o chung c?a c?ng ??ng, c?a ??ng nghi?p thì c?c k? khó. Vi?c gì c?ng khó ch? không ph?i là chuy?n làm báo ?âu. Trong dàn ??ng ca nói chung, tìm ???c ti?ng nói riêng c?a mình ?âu có d?...

V?i cá nhân ông, m?t ng??i thành ??t trên m?i ph??ng di?n, làm báo ?ã bao gi? là vi?c d? ch?a?

- ??n bây gi? tôi v?n nh? m?t l?i mà ông Thép M?i ?ã t?ng khuy?n tôi. D?o ?y tôi m?i chuy?n t? c?p ?y ??ng ??a ph??ng sang làm báo và b? th?t b?i liên t?c, ??n m?c tôi ?ã ??nh b? ngh? vì th?y nh?ng b?n bè cùng l?a nh? V?n Tr?ng, V?n S?n, B?ch Di?p, Tr?n Minh Tân ??u thành công c?, ch? riêng mình thì không ?âu vào ?âu. Th?y v?y, nhà báo Thép M?i m?i nói th? này: Th? nh?t, "mày" (chúng tôi ?ã x?ng hô v?i nhau nh? th?) c? hay n?n chí, ngh? này ph?i kiên trì vì không ai m?t lúc mà vi?t hay ???c. Th? hai n?a là, "tao" ??c "mày" "tao" chán chính ? cái ch? này, mày h?t ??a ý ki?n ông này, ??a ý ki?n ông kia, nh?ng ng??i ta mu?n bi?t ý ki?n c?a "mày" thì "mày" l?i không nói!... Trong ngh? làm báo, m?t vi?c c?c k? quan tr?ng là anh ph?i ch?n ???c m?t cái gi?ng c?a anh, anh ph?i ch?n ???c ?úng ý ki?n c?a anh. Tôi cho là nh?ng gì mà nhà báo Thép M?i nói v?i tôi khi ó ?ã là l?i khuy?n có ý ngh?a r?t quan tr?ng ??i v?i s? rèn luy?n c?a tôi. Nh?ng có ???c ti?ng nói riêng không ph?i d?. Trái ??t thì r?ng mênh mông nh?ng m?i ng??i ??ng ch? c?n ?? m?y ch?c centimét vuông thôi, nh?ng ph?i ??ng ?úng trên ?ôi chân chính mình thì m?i có th? ??ng v?ng trong cu?c ??i này.

V?n hào Nga Maxim Gorky c?ng t?ng nói, ph?i có trí tu? dù nh? bé nh?ng là c?a mình. Có ???c cái c?a mình c?ng ?ã là vi?c khó, nh?ng có r?i l?i nói ra ???c ?? xã h?i ch?p nh?n l?i càng là vi?c khó h?n.

- Làm ngh? báo, ?óng góp ý ki?n v?i xã h?i c?ng không ph?i là vi?c ??n gi?n ?âu nhé.

Bút sa gà ch?t, m?t l?i ?ã th? "t? mã nan truy".

- ?úng th?.

Trong nh?ng mô hình xã h?i truy?n th?ng, th??ng th??ng ng??i ta hay nh?n m?nh t?i vai trò quy?t ??nh c?a ch? th?, t?c là thành b?i ? ??i ???c quy?t ??nh b?i các ch? ng?. Th? nh?ng, trong xã h?i hi?n ??i, chúng ta bu?c ph?i hi?u ra r?ng, m?t s? thành công bao gi? nó c?ng bao hàm c? m?t chu?i nh?ng s? v?t. Thí d?, ?? truy?n bá m?t ý t??ng ?úng thì không ch? ta nói ra ???c cái ?úng mà còn ph?i nói ra cái ?úng ?y vào ?úng lúc nó có th? ???c xã h?i ch?p nh?n ?úng nh?t. Theo ông, ? trong nh?ng th?i ??i nào thì công vi?c c?a nhà báo ?? khó kh?n nh?t? B?i l?, nhà báo n?u mu?n hoàn thành thiên ch?c c?a mình thì không ch? anh nói hay, nói ?úng, mà anh ph?i nói hay nói ?úng ?úng lúc, ?úng tâm th? xã h?i, ?úng ??i t??ng c?n nghe thì anh m?i ???c coi là thành công. Theo ông, trong tình hình xã h?i n??c ta hi?n nay, công vi?c làm báo ?ang ? tình hu?ng nh? th? nào?

- Quang ?, ? ??i không ph?i lúc nào ng??i ta c?ng nói th?t. Ng??i ta ch? nói th?t v?i nh?ng b?n bè tri k? thôi...

?i?u này thì tôi hi?u, Bá Nha ch? ?ánh ?àn cho T? K? nghe thôi; ? ??i, không ai ?àn g?y tai trâu c?...

- Ng??i ta ? ??i ch? nói th?t b?ng v?i ng??i tri k? thôi, ch? không ai mang chuy?n trong nhà ?i ra nói ngoài ???ng, tr??c công chúng. Không ai mang chuy?n riêng, tâm tình ?i nói v?i nh?ng ng??i s? giao, b?i làm th? là c?c k? nguy hi?m. Th? cho nên không ph?i ai lúc nào c?ng nói th?t, t?c là ng??i ta ph?i tôn tr?ng s? th?t, nh?ng không ph?i lúc nào ng??i ta c?ng nói th?t h?t. Nh?ng c?ng không ???c nói d?i... Mu?n nghe ???c ti?ng nói th?t c?a dân, c?a ??ng nghi?p thì tr??c h?t ph?i là ng??i ??ng c?m, tri k? c?a h?.

?ã là nhà báo thì có khi ch?a nói ra ???c h?t s? th?t nh?ng d?t khoát là không ???c nói d?i, không ???c ch? ??ng nói d?i, không ???c ?n không nói có...

- Tôi nói thí d? th? này. Ngay c? khi mình ??nh t? thái ?? v? m?t v?n ?? gì ??y, thái ?? c?a mình là ?úng, mình ngh? là ?úng, nh?ng v?n ?? quan tr?ng ? ch? mình ph?i bi?t bày t? thái ?? ?úng ?y vào lúc nào và nói ra v?i cái gi?ng nào. N?u nói ra không ?úng gi?ng thì ó là vi?c c?c k? nguy hi?m ??i v?i ng??i làm báo. Hi?n nay, ??i v?i m?t s? anh em nhà báo, có nh?ng vi?c g?p tai n?n thì chính là b?i vì nói không ?úng lúc. Tôi nói ví d? v? vi?c r?t c? th? v?a m?i x?y ra, khi mà ??u n?m Chính ph? tuyên b? d?t khoát không t?ng giá x?ng d?u. Cái v?n ?? quan tr?ng ? ch?, ? th?i ?i?m ?y, chúng ta ph?i ch?p hành k? c?ng chung, b?i n?u ch? s? su?t m?t chút là có th? d?n t?i ?? v? c? n?n kinh t? ch? không ph?i chuy?n ??n gi?n. Trong lúc xã h?i ? nh?ng giai ?o?n ??c bi?t, ?ang c?n gi? v?ng k? c?ng và bày t? quy?t tâm không ?? giá t?ng thì ngay c? khi trong lòng anh ch?a thông l?m v? m?t gi?i pháp nào ó, anh c?ng ph?i ?ng h?, vì l?i ích chung to l?n h?n. B?i làm khác ?i có th? d?n t?i phân tâm trong xã h?i, có th? gây r?i ren nguy hi?m, th?m chí ?nh h??ng ??n c? v?n m?nh c?a dân t?c. Nh?ng lúc ?y có nhà báo thì l?i th?y r?ng quy?t ??nh ?y không kh? thi.

R?t khó kh? thi...

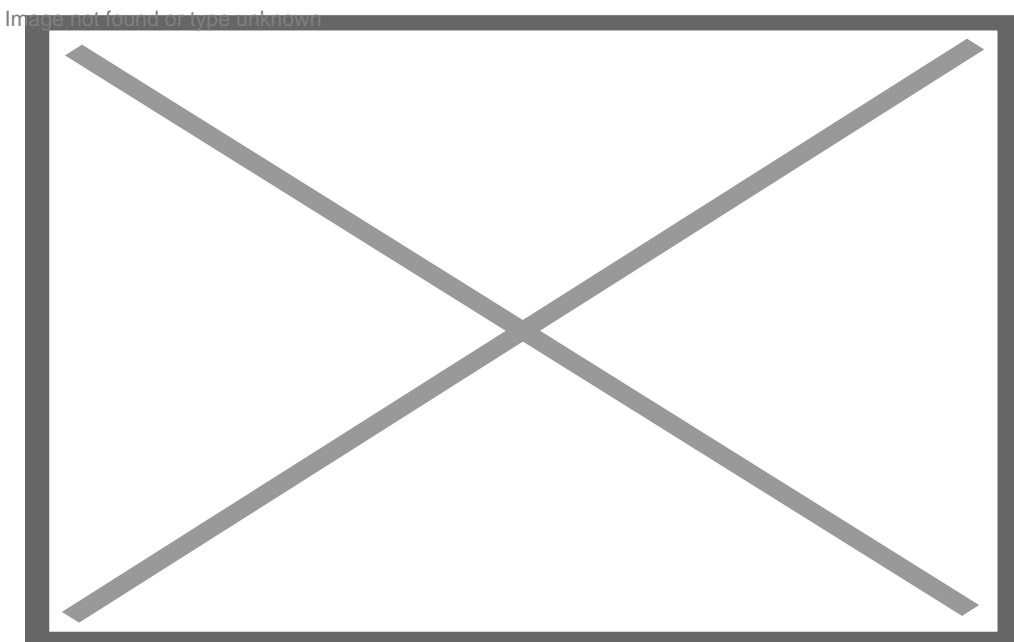
- ?úng, r?t khó kh? thi. Nh?ng n?u nói ra ?i?u ó không ?úng lúc thì d? t?o nên s? thi?u lòng tin vào m?t quy?t sách l?n. Và ó là m?t vi?c vi ph?m quy t?c chung nên có th? b? ph?t. Có ?i?u, khi ti?n ph?t ch?a k?p thu thì m?y B? ?ã l?i tuyên b? t?ng giá x?ng d?u... ? ?ây, ý ki?n c?a nhà báo không sai, nh?ng sai là ? th?i ?i?m ??a ra ý ki?n ó trong công lu?n. Nói không ?úng lúc, nói s?m c?ng có th? b? coi là nói sai.

Nói không đúng lúc d? t?o hi?u ?ng tiêu c?c. C?m ?èn ch?y tr??c ô?ô nó tr? trêu là nh? v?y!

- Nói không đúng lúc và không đúng cách d? t?o nên s? phân tâm cho xã h?i v? nh?ng quy?t sách c?a Chính ph?. Quy?t sách c?a Chính ph? thì lúc này ph?i th? này, lúc khác thì l?i ph?i th? khác. Không ph?i là ng??i ta không nh?t quán nh?ng b?i vì trong b?i c?nh này thì c?n quy?t sách này, trong b?i c?nh khác l?i c?n quy?t sách khác. ??y là tr??ng h?p nói đúng còn th?, ch? tr??ng h?p nói sai thì còn nguy hi?m h?n. G?n ?ây anh em hay nói v? tin ??n. Tin ??n thì xã h?i nào c?ng có, lúc nào c?ng có. Tin ??n th?i ti?t, tin ??n chính tr?, tin ??n kinh t?... Nh?ng chúng ta ph?i nh? r?ng, ??c ?i?m c?a tin ??n là nó không chính th?c và có tính lan truy?n r?t cao, theo h??ng th?i ph?ng, bóp méo, cho nên ng??i ta m?i b?o là, m?t ??n m??i và tam sao th?t b?n...

H?i tôi còn làm s? quan ? Bình ?oàn Tây Nguyên, tôi nghe anh em hay nói, "lính ??n, không ch?n thì cáo"... (c??i)

- (c?ng c??i): Có tin ??n có m?t ph?n s? th?t. Nh?ng nhà báo không ???c góp tay vào vi?c truy?n lan nh?ng tin ??n. V?a r?i tôi th?y m?t s? ng??i làm báo ?ã có nh?ng sai sót nh? ??a nh?ng cái thông tin ? d?ng tin ??n lên các ?n ph?m c?a mình. Vi?c này là không th? ch?p nh?n ???c, vì ngay c? ch? nhân c?a nh?ng trang web, n?i công b? nh?ng tin ??n ó, c?ng ?ã ghi r?ng h? không ch?u trách nhi?m v? nh?ng thông tin này; t?t nhiên, tôi c?ng không tán thành cách làm ó. Th? mà có ng??i l?i s? d?ng nh?ng thông tin ó làm t? li?u c?a mình r?i ??a ra ?ánh giá, bình lu?n này n? thì c?c k? nguy hi?m. B?i anh làm nh? th? thì anh ?ã chuy?n nh?ng tin ??n sang m?t tr?ng thái khác, thành d? lu?n xã h?i m?t r?i... Khi ??c nh?ng d?ng bài nh? th? thì th?c s? tôi c?m th?y s? cho cách làm báo ó c?a m?t s? anh em. Anh ?ánh giá và bình lu?n v? tin ??n có ngh?a là, th? nh?t, anh công nh?n tin ??n là thông tin chính th?c; th? hai, khi anh bày t? thái ?? c?a mình v? nh?ng tin ??n ?y thì nó sang m?t khái ni?m khác v? tâm lý xã h?i, nó chuy?n thành d? lu?n xã h?i cho nên nó nguy hi?m h?n. M?t s? anh em làm báo ? mình ?ã không hi?u khoa h?c v? tâm lý ?? ?i?u ch?nh cách s? d?ng thông tin. Anh c?ng v?y, tôi c?ng v?y su?t ngày nghe tin ??n, tin ??n nó ??y r?y...

Nhà báo H?u Th? và nhà th? H?ng Thanh Quang.

Chúng ta đang bị vây bủa bởi những tin này.

- Sáng ra tôi thấy được đã nghe tin này rồi, nghe mấy cái vụ họ nói có phải ông này sắp thôi chức, ông này sắp lên không? Giờ chúng bán xôi là chúng ta đã có thể nói ra những tin này và giá cả rồi... Không ai có thể bắt tại vì các tin này. Những gì về chúng ta, và những quan trọng là thái độ của mình về tin này. Về việc gì làm báo có thể nghe tin này đó tìm hiểu sự thật những không bao giờ... coi tin này là một thông tin bởi vì nó không có nguồn. Những cái đó là những cái sự khoa học rồi chứ bản mà những gì làm báo cần biết. Những những sai sót liên quan tới các tin này là những sai sót về kiến thức nghề nghiệp; tôi muốn nói rằng, về những sai sót ấy thì phần nào có thể thảo luận về anh em... và phê bình. Những những sai sót về những cái thì nó rất nguy hiểm, không thể chậm trễ...

Rất khó để nhìn nhận?

- Có một sự nguy hiểm nào trong nghề làm báo là hiện nay và còn hiện tại những một sự nhà báo hợp tác với nhau để cùng "ánh"...

"Ánh" là gì?

- Không cần phải. Có một sự nhà báo tập với nhau ở quán cà phê, quán bia. Tất nhiên, các nhà báo họ tìm kiếm giao lưu với bạn bè là cái cần thiết, nhà báo hay về nghề sự họ tập thể, họ cần những nghề nghiệp... Ví dụ như ông nghề sự này thì ông gọi là nhà tôi này, ông gọi nghề tìm kiếm một quán cà phê quen thuộc vì ông gọi nghề này này có bạn tìm kiếm ông gọi là hàn huyên, tâm sự. Nhu cầu này là chính đáng. Những những giao lưu này mà bàn với nhau cùng "ánh" ông này, cùng "nâng" ông kia theo kiểu "ánh, nâng họ lên" thì là việc không thể chấp nhận được. Không phải tôi nghe tin đó tôi cần quan tâm đến đâu, tôi nghe tin bạn bè những nghề nghiệp những nói. Họ bàn với nhau, mà ánh sáng họ truyền cho tôi, bởi vì tôi không thể ánh sáng họ truyền cho... còn trên báo tôi thì tôi giúp mà ánh sáng họ truyền mà... tôi khái quát! Truyền này tôi đã từng nghe chuyện một tên này xảy ra tình trạng một đoàn kết trong nghề này cán bộ, thì là một một về lãnh đạo tôi "nhóm" lý một ông nhà báo có công cả ánh nhau... Thúc đẩy! Và thúc đẩy nguy hiểm!

Nhà báo rất dễ bị lợi dụng nếu không làm đúng vai trò, chức năng của mình.

- Nhà báo quá chức là dễ bị lợi dụng, mà không phải chỉ vì phong bì đâu nhé. Có rất nhiều mối quan hệ, có khi vì thân tình, vì ân nghĩa, chứ không phải tất cả chỉ vì phong bì. Những mối hành vi như thế họ họ họ nên sự mẹo mớ thông tin.

Mình nhìn người mẹo mớ và nhìn mình cũng mẹo mớ luôn...

- Mình nhìn ??i méo mó thì ch?c ch?n ??i nhìn mình s? méo mó. Tôi xin nói, doanh nghi?p nào c?ng c?n qu?ng bá và doanh nghi?p nào c?ng c?n nhà báo, nh?ng theo m?t ?i?u tra xã h?i h?c v?a r?i, 40% s? ch? doanh nghi?p nói là h? r?t s? nhà báo, r?t ng?i các nhà báo. Mà khi nhà báo nói sai thì th?m chí h? còn khuyên nhau m?t câu r?t tiêu c?c là: nhà báo nói sai c?ng ??ng có c?i. Vì c?i nó thì chuy?n n? r? sang chuy?n kia, b?i cu?c ??i c?a mình ?âu ph?i ch? có m?t chuy?n, chuy?n n? r? sang chuy?n kia thì không bi?t l?i nào mà ra. Cho nên trong ngh? làm báo, chúng mình c?n th?n tr?ng h?n. Victor Hugo th?i x?a ?ã có lúc nói, ??c báo ch? toàn th?y nh?ng chuy?n x?u xa c?, làm cho con ng??i chán n?n. Bà T?ng Khánh Linh bên Trung Hoa trong h?i ký c?a mình có vi?t, có lúc bà ?ã không h? mu?n ??c báo, xem tivi...

? n??c ngoài có r?t nhi?u ng??i nh? th?. H? b?o xem các ch??ng trình th?i s? trên tivi thì ch? thêm bi quan v? cu?c s?ng, trong khi cu?c s?ng th?c hoàn toàn ?âu có nh? th?.

- Nh?ng c?ng có nhi?u ng??i, k? c? b?c trí gi? h?n hoi, khen ngh? làm báo l?m. Th?m chí còn khen m?t cách quá ?áng n?a c?. Thí d? nh? có m?t câu nh? th? này: N?u ph?i ch?n gi?a báo chí và nhà n??c thì thà có báo chí mà không có nhà n??c còn h?n là có nhà n??c mà không có báo chí! Nói th? thì c?ng quá, nh?ng ? n??c ngoài có ng??i nói th?... Tuy nhiên, ph?i th?y vai trò quan tr?ng c?a báo chí trong dân ch? hóa xã h?i mà ??ng và Nhà n??c ta r?t coi tr?ng. Nh?ng nhìn nh?n m?t cách công b?ng, xin l?i b?n, ph?i th?ng th?n nh?n là ch?t v?n hóa c?a báo chí nhìn chung là ch?a cao, tr? m?t s? bài báo, m?t s? t? báo...

Nhìn chung, c? nhân lo?i c?ng ch?a bao gi? hài lòng v? trình ?? báo chí ???ng th?i...

- M?t t? báo có s? l?ng phát hành cao thì c?ng t?t, vì báo có công chúng ?ng. Nh?ng c?n nh?t là nh?ng t? báo sang tr?ng, có ch?t l?ng cao. M?t t? báo không ph?i ngày nào c?ng sang tr?ng ???c nh?ng m?t c? quan báo chí thì d?t khoát ph?i có nh?ng ?n ph?m sang tr?ng. N?u anh ?i xem nh?ng hi?u sách l?n ? trên th? gi?i thì anh s? th?y m?t ?i?u, h? c?ng có "sách ?en" nh?ng bao gi? "sách ?en" c?ng ?? d??i g?m, anh c?n mua thì h? bán, còn các cu?n sách ?ã ???c ?? trên k? thì ??u là sách sang tr?ng c?. Th?m chí, có nh?ng ng??i làm sách làm báo còn nói, cu?n sách sang tr?ng, t? t?p chí sang tr?ng là ph?i sang tr?ng t? n?i dung ch? ngh?a cho ??n hình th?c trình bày nên không ??a ?nh vào ??y. Có nh?ng anh c?c ?oan ??n th? c?! Theo h?, ?nh có th? làm cho ch? ngh?a cao lên ho?c th?p ?i, nên ?n ph?m ph?i ch? tuy?n ch? ngh?a, sang tr?ng chính là ch? còn ch? ngh?a. M?t t? báo n?i ti?ng ? Pháp có m?t th?i k? nêu c??ng l?nh không bao gi? ??ng ?nh, b?i vì theo ban biên t?p, th?c ch?t c?a h? là con ch?, ch? không ph?i là ?nh, vì ?nh không tôn ???c con ch? lên mà có khi còn làm sai l?c ý ngh?a c?a con ch? ?i...

Ông nói th? khi?n tôi nh? t?i m?t bài th? c?a Tây Ban Nha, vi?t t? nh?ng n?m 30 c?a th? k? tr??c. Bài th? ?ó ??nh ngh?a th? nào là th?, tôi ?ã d?ch ra ti?ng Vi?t t? nguyên b?n ti?ng Tây Ban Nha. ??i ý bài th? ?ó nh? sau:

"Hãy ch? bài th? ra t?ng t? m?t,
Và hãy t??c ?i t?t c?
?i?u,
V?n,
R?i t?i t? ra gió.
N?u khi ?y v?n còn ?i?u gì ?ó,
Thì ??y, chính là Th?!"

Nói quá lên th? nh?ng th?c s? Th? theo ?úng ngh?a c?a nó luôn là nh?ng con ch? sang tr?ng, không c?n b?t c?
s? ph? tr? nào n?a.

- B?y gì? tình hình khác r?i. B?y gì? thì ngay c? t? báo ?y sau m?y ch?c n?m c?ng b?t ??u ph?i ??ng ?nh r?i vì không có ?nh thì không có ng??i mua. Nh?ng quan ?i?m c?a h? v?n là nh? th?: sách sang tr?ng, sách kinh ?i?n là ch? trình bày ch?, cái ??p là ? s? trình bày ch? ??p, ch? không ???c trình bày l?e lo?t minh h?a hay ?nh...

Tôi ngh? r?ng, tôi c?ng nh? ông, chúng ta r?t ??ng tình v?i nhau ? quan ?i?m, chuy?n toàn c?u hóa là m?t xu h??ng t?t y?u r?i, m?i th? ?ông Tây nó ph?i có s? k?t h?p và có nh?ng giá tr? mang tính toàn nhân lo?i. Cái ?ó thì mình không ph? nh?n. Nh?ng ??n b?y gì? tôi v?n ngh? r?ng, v?n hóa m?i mi?n ??u có nh?ng ??c thù riêng. C? v?n hóa ??c c?ng v?y. Và n?u tôi ? ph??ng ?ông, tôi m?i ch? ??c nh?ng sách kinh ?i?n c?a ph??ng ?ông thì ?i?u ?ó không có ngh?a là tôi không có v?n hóa ??c.

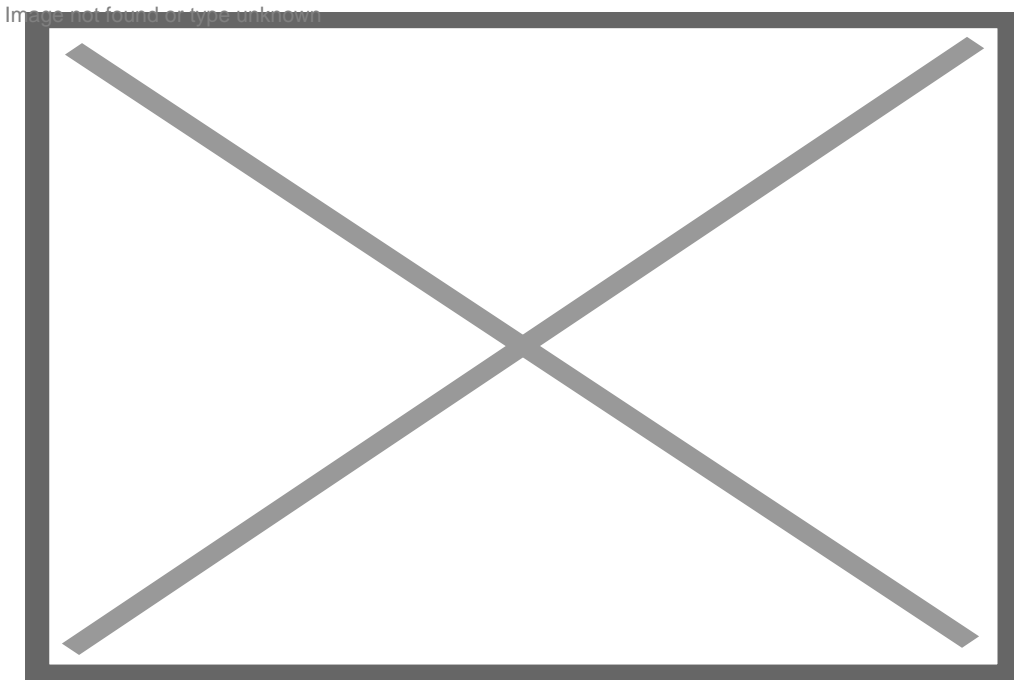
- ?úng th?.

T?t nhiên, tôi c?ng hi?u r?ng, b? h?c là mênh mông, c?n ph?i liên t?c n?p tri th?c, không ng?ng, không ngh?. Nh?ng nói th?c là tôi r?t khó ch?u khi nghe th?y ai ?ó b?o, n?u ta còn ch?a ??c cu?n sách này hay cu?n sách kia t? m?t n?n v?n hóa mà tr??c ?ây, chúng ta còn ch?a có ?i?u ki?n ?? ti?p c?n t?c là ta hoàn toàn không có v?n hóa. Ch?ng l? n?u ng??i ph??ng ?ông trong giai ?o?n l?ch s? nào ?ó còn ch?a bi?t ??n v?n hóa ph??ng Tây thì có ph?i nh? th? là ng??i ph??ng ?ông mông mù?i và không có v?n hóa hay không?

- Th?i k? anh Tr?n Hoàn còn làm B? tr??ng B? V?n hóa - Thông tin, có l?n tôi ?ã bàn v?i anh Tr?n Hoàn r?ng, chúng ta ph?i tìm m?i cách ?? h? tr? vi?c d?ch t? 100 ??n 500 cu?n sách c? b?n có giá tr? c?a loài ng??i, t? th?i c? La Mã cho t?i nay sang ti?ng Vi?t. Bên Trung Qu?c ng??i ta ?ã làm xong vi?c trong 10 n?m... Ta c?ng ph?i làm xong chuy?n ?y ?i ?? cho t?t c? ng??i Vi?t Nam dù không bi?t ngo?i ng? thì c?ng v?n có th? ti?p c?n ???c nh?ng giá tr? v?n minh c?a th? gi?i. Tuy nhiên, vi?c này ??n g?n ?ây v?n ch?a làm ???c. Nói m?t cách công b?ng, r?t c?n ti?p thu nh?ng thành t?u v?n hóa ph??ng Tây ??ng th?i c?ng không ???c xem nh?, th?m chí coi th??ng nh?ng giá tr? v?n hóa ph??ng ?ông. Bác H? c?a chúng ta ngay t? n?m 1924, khi còn ? tu?i thanh niên, c?ng ?ã nói r?ng, Ch? ngh?a Mác c?ng c?n ph?i b? sung thêm ph?n v?n hóa ph??ng ?ông, ch? n?u ch? t?ng k?t v?n hóa ph??ng Tây thôi thì ph??ng Tây ch?a ph?i toàn th? gi?i.

T?i sao l?i nói ph??ng ?ông không có v?n hóa ??c? ??o ??c Kinh, Lu?n Ng?, Kinh V? ?à, Kinh Pháp Hoa, r?i ngay ? ta, nh?ng Vân ?ài Lo?i Ng?, Ki?n v?n Ti?u l?c, Bình Ngô ??i cáo... ch?ng ph?i là nh?ng tác ph?m v? ??i sao! G?n ?ây v? h?u tôi m?i có th?i gian ??c t? nguyên b?n m?t s? tác ph?m tri?t h?c ph??ng ?ông và th?y r?t sâu s?c, r?t chí lý... Ch?ng h?n Kh?ng T? nêu v? 9 ?i?u c?n có c?a ng??i quân t?. T?t nhiên, khái ni?m quân t? và ti?u nhân ? ?ây là theo tiêu chí c?a xã h?i phong ki?n, nh?ng ??n ngày nay, v?i chúng ta, nh?ng ng??i làm báo, c?ng có nh?ng ?i?u h?t s?c b? ích; ch?ng h?n nh? trong 9 ?i?u ?ó có nh?ng ?i?u: "khi nhìn, ph?i nhìn cho mình b?ch", "khi nghe, ph?i nghe cho rõ ràng", "nói n?ng ph?i trung th?c", "?i?u gì nghi ho?c, ph?i h?i han", "khi

t?c gi?n, ph?i ngh? t?i h?u h?a", "khi th?y l?i, ph?i ngh? t?i ?i?u ngh?a"... T?c là v?n ?? v?n hóa ??c ? ?ây, quan tr?ng là ??c gì và ?i?u ki?n cho ng??i ta ??c, tí?p c?n v?i tri th?c c?a loài ng??i, c?n ph?i ??c c? tài s?n tinh th?n c?a ph??ng ?ông và ph??ng Tây.

T?c là chúng tôi s?n sàng lúc nào c?ng m? lòng ?? bi?t thêm vì b? h?c mênh mông, nh?ng trong m?t tình hu?ng nào ??y, m?t hoàn c?nh nào ??y, chúng tôi ch?a bi?t ???c tác ph?m ?y thì c?ng ??ng nhân danh mình là trí th?c Tây h?c mà s? v? chúng tôi không có v?n hóa ??c!

- ?úng v?y.

Hì?n nay, m?t s? ng??i ?ang nói r?t r?m r? lên r?ng, vai trò c?a trí th?c là ph?i ph?n bi?n, ph?i t? duy ??c l?p, nh?ng h? l?i hi?u vi?c ph?n bi?n , vi?c t? duy ??c l?p ?y nh? cách nhìn, cách nói ph?i "kênh kênh" m?t chút v?i chính quy?n ???ng nhi?m, th?m chí ?ôi khi là nói ng??c. Và nhìn t? góc ?? ?y, m?t s? ng??i cho r?ng các c? ta ngày x?a không ph?i trí th?c. Theo nh?ng ng??i này, k? c? các b?c s? phu ngày x?a c?ng ch?a ph?i trí th?c vì luôn luôn nh?t nh?t nghe l?i vua, ??u hành x? theo cách trung quân r?i ái qu?c (?!). Ông ngh? th? nào v? v?n ?? này? Chúng ta ph?i nhìn có cái nhìn bi?n ch?ng th? nào ?? th?y là trí th?c không ph?i lúc nào c?ng ph?i nói ngang, t?c là khi ng??i ta nói A thì mình ph?i nói B, khi vua nói A thì anh ph?i nói B thì m?i là trí th?c?

- Theo Ngh? quy?t 7 c?a Trung ??ng v? v?n ?? trí th?c v?a r?i, chúng ta ??nh ngh?a trí th?c là ng??i có h?c v?n cao, chuyên môn cao trong t?ng l?nh v?c, t?c là ta ?ã không g?n khái ni?m trí th?c v?i b?ng c?p. Ngày x?a ?ào Duy T? c? cu?c ??i có ?? gì ?âu mà c? n??c g?i b?ng th?y. Bác H? ta c?ng v?y, nh?ng là Danh nhân V?n hóa th? gi?i... Trí th?c là ng??i có h?c v?n cao, trong ?ó có nh?ng ng??i có b?ng c?p và có nh?ng ng??i không có b?ng c?p nh?ng ng??i ta t? h?c mà tr? thành nh?ng trí tu? l?i l?c. Nh?ng có ?i?u ki?n th? hai r?t quan tr?ng trong khái ni?m trí th?c là ph?i có t? duy ??c l?p, sáng t?o. Và cái th? ba là ph?i có kh? n?ng truy?n bá. Sinh th?i, ông Nguy?n Kh?c Vi?n có l?n ?ã tâm s? v?i tôi r?ng, ??i v?i m?t t? báo thì s? l??ng phát hành r?t quan tr?ng, nh?ng cái quan tr?ng nh?t là ph?i n?m ???c ??i ng? ??c gì? ??nh cao vì chính nh?ng ??c gì? tinh hoa s? làm vi?c truy?n bá nh?ng gì ?ã ???c vi?t trên t? báo.

Tác ??ng t?i xã h?i c?a t? báo nh? vi?c ?y s? l?n h?n nhi?u cái s? l??ng phát hành c? th? c?a t? báo.

- R?ng h?n nhi?u, nó ng?m vào ng??i ta và nó bi?n thành cái c?a ng??i ta, ??y m?i quan tr?ng. Cho nên, t? báo sang tr?ng không nh?t thi?t có tiara l?n, nh?ng nó nh?m vào ??c gi? tinh hoa và ??c gi? tinh hoa ?y có kh? n?ng truy?n bá. Còn ph?n bi?n ch? là m?t kh? n?ng c?a trí th?c. Nói ch? ph?n bi?n thì nên hi?u nh? th? này, v? m?t khoa h?c, ph?n bi?n khác v?i ph?n bác. M?t s? anh em bây gi? hay nh?m ph?n bi?n v?i ph?n bác. Ph?n bi?n là nêu lên cái này ???c, cái này còn thi?u, cái này không ???c; ph?n bi?n khoa h?c là nh? th?, trong ph?n bi?n có ph?n ph?n bác nh?ng không ph?i t?t c? là ph?n bác. Trên th? gi?i ng??i ta ??u nói r?ng, báo chí làm nhi?m v? phanh phui là bi?u hi?n s? d?ng c?m, nh?ng khi báo chí ??a ra ???c các gi?i pháp cho các khúc m?c còn t?n t?i thì m?i là báo chí xây d?ng, ?óng góp...

M?i là báo chí anh minh...

- T?c là anh phanh phui c?ng t?t, nh?ng anh phanh phui thì m?i bi?u hi?n thái ?? d?ng c?m thôi, ch?a ?óng góp gì l?m ?âu. Báo chí gi?i pháp là ?àn anh c?a báo chí phanh phui.

M?t s? ng??i có thiên h??ng phanh phui và ?? ??y, ch? làm r?i m?i s? thôi ch? không ngh? ra tìm l?i thoát hay cách tháo g?.

- Cái này thì trên th? gi?i ng??i ta c?ng ?ã k?t lu?n r?i, ch? không ph?i ? n??c ta ?âu. Báo chí gi?i pháp m?i là báo chí ?àn anh, mà ng??i làm báo có ??a ???c ra gi?i pháp thì m?i là ng??i làm báo ??nh cao. Ng??i làm báo phanh phui gi?i l?m c?ng b?ng anh công an, anh ?i?u tra viên, thám t? t? thôi, ch? ch?a ph?i là anh xây d?ng...

M?t s? ng??i c? nói trí th?c là ph?i ??ng ??i l?p v?i nh?ng ng??i c?m quy?n. C? nói nh? th? thì Nguy?n Trãi không ph?i trí th?c hay sao? Ông ngh? th? nào, cách nhìn th? nào v?n ?? ?ánh giá trí th?c ?ích th?c?

- Vì trí th?c có t? duy ??c l?p, có h?c v?n nên nh?ng ?óng góp ý ki?n c?a trí th?c không ph?i lúc nào c?ng trùng khít v?i ý c?a ng??i lãnh ??o. Nên ? ta có tình tr?ng m?t s? lãnh ??o tr?ng trí th?c nh?ng c?ng có khi ng?i g?p trí th?c, vì h? không mu?n nghe nh?ng l?i trái v?i ý ki?n mình. Bây gi? mu?n trí th?c ?óng vai trò ph?n bi?n t?t thì ph?i m? r?ng dân ch?. Và ng??i trí th?c khi ph?n bi?n c?ng nên hi?u r?ng anh có ngh?a v? b?o v? chân lý nh?ng còn có ngh?a v? công dân trong quá trình ph?n bi?n, t?c là ph?n bi?n m?t cách xây d?ng...

Không ph?i ph?n bác?

- T?t nhiên, ph?i ph?n bác nh?ng gì không ?úng, không t?t. Bác H? c?ng nêu nhi?m v? "Phò chính, tr? tà". Lãnh ??o c?ng là con ng??i, cho nên lãnh ??o nào c?ng có th? có khuy?t ?i?m hay nh?ng ?i?u ch?a h?n ?ã chu toàn, nh?ng khi anh ph?n bi?n, phê phán, thì anh ph?i ??ng ? tâm th? nh? ng??i trong cu?c. Anh nên hi?u r?ng, trong m?i s? ?ang di?n ra ??u có ph?n trách nhi?m c?a anh, ch? anh không ph?i là ng??i vô can...

Ngay nh?ng ng??i dân th??ng ph?i có trách nhi?m liên ??i; m?t dân t?c th? nào m?i có m?t chính ph? nh? th? ch?... Chính ph? có t? nhiên sinh ra ?âu, chính ph? nào mà ch?ng ???c hình thành t? dân...

- Cho nên khi nói về trí thức trong Ngh? quy?t c?a Trung ??ng v?a r?i có nói t?i trách nhi?m trí thức ??i v?i T? qu?c, ??i v?i dân t?c, v?i m?c tiêu "dân giàu, n?c m?nh, xã h?i công b?ng, dân ch?, v?n minh". Nh?ng trí thức còn có trách nhi?m v?i b?n thân, anh ph?i t? rèn luy?n b?n thân mình ?? làm ???c vi?c ?ó...

M?t m?t, ng??i lãnh ??o r?t c?n ???c nghe ng??i trí thức ph?n bi?n, góp ý ki?n, nh?ng m?t khác, v? ph?n ng??i trí thức thì c?ng r?t c?n bi?t không ph?i nói theo b?t k? ki?u nào, mà ph?i nói th? nào ??y ?? ng??i ta nghe l?t và mình có tính xây d?ng ch? không ph?i nói th? nào ?? làm tan "cu?c ch?i". Tính xây d?ng c?a ng??i trí thức là r?t quan tr?ng, có ph?i không, th?a ông?

- ?ó là trách nhi?m công dân. N?u anh xây d?ng cho T? qu?c mình thì ??ng gây nên s? m?t ?n ??nh, gây nên phân tâm.

Trong m?i chuy?n, ngay c? trong s? góp ý c?ng c?n có tính xây d?ng. T?c là sao? N?u ng??i trí thức cho r?ng ý ki?n mình là ph?i, mình nói ra ?i?u ph?i, nh?ng n?u ng??i trí thức không làm cho ?i?u ph?i ?y ???c ng??i c?n nghe thông hi?u thì c?ng không nên ch? trách ng??i nghe mà ph?i t? trách mình tr??c, mình ?ã không bi?t cách truy?n bá ?i?u ph?i... ?ã là trí gi? thì ph?i nh? th?, ph?i "tiên trách k?"... Trong cu?c tranh c? c?a M? bây gi?, trên c? s? d? li?u th?ng kê, các ?ng c? viên nói ra ?i?u ?úng ch?a ch?c ?ã hay, b?i vì, lúc nào nói nh?ng ?i?u ?úng gì ?? cho c? tri nghe, tin mình m?i là ?i?u quan tr?ng. ? M? còn nh? th? n?a là ? Vi?t Nam. Ông công nh?n nh? v?y không?

- Tôi ??ng ý và xin nói thêm: L?nh v?c t? t??ng là l?nh v?c ??i v?i ??i s?ng tinh th?n c?a con ng??i. Trong l?nh v?c t? t??ng ph?i có tính chí?n ??u và s?c thuy?t ph?c. Nh?ng ch? có s?c thuy?t ph?c b?ng lý l? khoa h?c, cách x? lý h?p lý, ??y ch?t nhân v?n thì tính chí?n ??u m?i có hi?u qu?. H?p lý, có lý l? thuy?t ph?c thì ng??i ta s? nghe theo t? nguy?n, b?n v?ng; còn gây ra s? s? hãi thì có tuân theo nh?ng trong lòng không ph?c, cho nên không th? lâu b?n.

N?u nhìn v? xã h?i hi?n t?i c?ng nh? nhìn v? quá kh? l?ch s? dân t?c, thì ng??i trí thức th?c s? c?n ph?i có góc nhìn bi?n ch?ng, không nên áp d?ng nh?ng tiêu chí t? ?âu ??y v? ?? ?ánh giá nh?ng cái ?ã di?n ra trong nh?ng ?i?u ki?n l?ch s? xã h?i hoàn toàn khác. B?i n?u làm nh? th? thì s? d?n ??n chuy?n chúng ta ph? nh?n vai trò c?a t?n nhân m?t cách vô l?i.

- Quy?t ??nh nào nó c?ng có b?i c?nh l?ch s? c?a nó. Có nhi?u thí d? v? nh?ng vi?c nh? th? l?m.

Vâng. Xin c?m ?n nhà báo lão thành H?u Th?.

H?ng Thanh Quang (th?c hi?n)

Theo ??i ?oàn K?t

Link bài viết: <https://nguoilambao.vn/nha-bao-huu-tho-1932-2015-tri-thuc-khong-vo-can>